

УДК 327.7

Авер'янов С. В.,
аспірант кафедри міжнародних організацій
та дипломатичної служби, Інститут міжнародних
відносин Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), avers91@mail.ru

ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОТИ БЕЗПЕКИ АСЕАН: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Метою дослідження поданого у статті є виявлення і аналіз основних тенденцій та особливостей формування спільноти безпеки АСЕАН в контексті регіональних інтеграційних процесів в Південно-Східній Азії. Використавши історичний метод автор розглядає еволюцію регіонального співробітництва у сфері безпеки в рамках АСЕАН. За допомогою методу дедукції автор виокремлює головні специфічні ознаки процесу формування Спільноти Безпеки в якості однієї із трьох засадничих опор Співтовариства АСЕАН. Основна увага приділена теоретичному висвітленню проблем та викликів, з якими стикається організація на шляху інтеграції в сфері безпеки у XXI столітті поряд із практичним аспектом її роботи. У статті подаються концептуальні підходи щодо дослідження Спільнот Безпеки, їх основоположні твердження та визначальні риси. Автор проводить порівняння між теорією та практикою формування Спільноти Безпеки в Південно-Східній Азії. Автором проаналізовано головні принципи реалізації безпекової діяльності АСЕАН, їх роль та взаємозв'язок між собою.

Ключові слова: АСЕАН, безпека, Співтовариство АСЕАН, Спільнота Безпеки, міжнародні відносини.

В кінці 1980-х – на початку 1990-х років на фоні поглиблення світових глобалізаційних процесів та трансформації системи міжнародних відносин, спричиненої дезінтеграцією Радянського Союзу простежується перехід державами Південно-Східної Азії (ПСА) від закритого (старого) до відкритого (нового) регіоналізму. В першу чергу це пов'язано зі зміною міжнародно-політичної обстановки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Як зазначив британський дослідник міжнародних відносин М. Лейфер: основною метою АСЕАН після закінчення «холодної війни» було створення умов для балансу сил між трьома найбільшими Тихоокеанськими державами: Китайською Народною Республікою, Японією та Сполученими Штатами Америки, яким буде вигідно підтримувати регіональний порядок [2, с. 19].

На початку 1990-х років на додачу до внутрішніх регіональних проблем АСЕАН стикається з новими транснаціональними викликами. Це розповсюдження зброї масового знищення, тероризм, енергетична та морська безпека і т.д. Окремо варто згадати загрози нетрадиційного характеру: кіберзлочинність, контрабанда, незаконний обіг зброї та наркотиків, нелегальна міграція, піратство, стихійні лиха і т.п.

Окрім того, АСЕАН постає перед невизначеністю з поведінкою великих держав у регіоні Південно-Східної Азії. Радянський Союз розпався і Сполученим Штатам більше не потрібно стримувати розповсюдження комуністичних ідей на Сході, відтак на той період їх увага поступово зміщується на Близький Схід. Організація усвідомлювала, що уже не в змозі ізолювати регіон від зовнішнього впливу і має знайти нові способи співпраці через механізми діалогу та консультацій [1, с. 149].

За таких умов азійські держави розуміють, що, з одного боку, жодна з них самотужки не в змозі вирішити такий комплекс транскордонних проблем, який негативно впливає на безпеку в Південно-Східній Азії. З іншого – існувала гостра потреба в ефективному підтримуванні регіонального порядку.

Оскільки інтерес до регіону з боку великих держав значною мірою впав, середні та малі країни Південно-Східної Азії все більше схиляються до думки про

об'єднання спільних зусиль для подальшого мирного співіснування та стабілізації регіональної системи відносин.

Держави-члени АСЕАН розуміли, що для стійкого економічного зростання їм необхідні політична стабільність, мир, національна та регіональна безпека.

У зв'язку з цим в АСЕАН з'являється розуміння необхідності пошуку найбільш стійких рамок міждержавних відносин, в яких країни регіону могли б розвиватися, співпрацювати і мирно конкурувати між собою, вирішуючи всі суперечки та розбіжності політико-дипломатичними методами.

Як наслідок уже з кінця 90-х років XX століття в рамках АСЕАН починає окреслюватися ідея пошуку нової, більш тісної та конкретно визначеної форми взаємодії держав Азійсько-Тихоокеанського регіону у сфері безпеки. Це Спільнота Безпеки АСЕАН в рамках більш амбітного плану – Співтовариства АСЕАН (ASEAN Community).

Структура майбутнього Співтовариства АСЕАН включає в себе найважливіші сфери взаємодії: політичну, безпекову, економічну, культурну, соціальну. Передбачається, що поетапна та структурна співпраця за в цих галузях сприятиме у майбутньому становленню повноцінного співтовариства не лише на папері. Співтовариство АСЕАН має три основні опори:

- Спільнота Безпеки (Political-Security Community)
- Економічна Спільнота (Economic Community)
- Соціо-культурна Спільнота (Socio-Cultural Community)

Концепція Співтовариства (Спільноти) АСЕАН стала результатом більш ніж сорокарічного досвіду тісної співпраці між країнами Південно-Східної Азії в рамках організації.

Вперше про спільноту націй згадується в документі 1997 року під назвою «АСЕАН: Бачення – 2020» (ASEAN VISION 2020), прийнятому главами держав-членів з нагоди тридцяти річниця АСЕАН, в якому заявлене спільне бачення організації як «концерту націй Південно-східної Азії, що спільно дивляться у майбутнє, живуть у мирі, стабільності та добробуті, об'єднані між собою співпрацею та динамічним розвитком в спільноту небайдужих суспільств» [3].

На 9 Саміті АСЕАН у 2003 році лідери країн-членів підтвердили своє бажання створити Спільноту АСЕАН до 2020 року. Пізніше на 12 Саміті АСЕАН на Філіпінах в м. Себу в січні 2007 року було прийнято Декларацію про пришвидшення формування Спільноти АСЕАН до 2015 року [4].

22 листопада 2015 року члени Асоціації країн Південно-Східної Азії підписали «Куала-Лумпурську декларацію про створення Спільноти АСЕАН». Лідери 10 країн-членів також схвалили декларацію «АСЕАН: Бачення – 2025», що являє собою «Дорожню мапу» (Road Map) розвитку організації на найближче десятиліття.

31 грудня 2015 року Малайзія в якості чергової голови АСЕАН в 2015 році заявила про офіційне створення Спільноти Асоціації держав Південно-Східної Азії, що стало важливою подією в історії цієї регіональної організації. Міністр закордонних справ Малайзії Аніф Аман зазначив, що його країна вітає дане рішення, яке спрямоване на розвиток суспільства і поглиблення регіональної інтеграції [5].

Проблеми та виклики процесу інтеграції країн Південно-Східної Азії дістали належне висвітлення в численних публікаціях відомих зарубіжних і вітчизняних вчених. Водночас основна увага дослідників прикута до аналізу економічних наслідків взаємодії держав субрегіону в рамках АСЕАН. Меншою мірою розкривається політичний та безпековий, як його невід'ємна частина, потенціал організації. Окремі аспекти особливостей інтеграційних процесів АСЕАН досліджено в наукових доробках таких вчених, як: М. Лейфер [2], Е. Адлер [7], М. Барнет [7], А. Вендт [8], А. Ачар'я [1; 9], С. О. Шергін, В. Ю. Константинов, Т. Ківімакі [11], А. Д. Богатуров [12].

Автором теорії співтовариства безпеки у міжнародних відносинах став Карл Дойч, одним з перших застосувавши соціологічний підхід до аналізу проблем війни і миру. Засаднича робота К. Дойча у цій сфері під назвою «Політичне співтовариство і північноатлантичний простір: міжнародна організація у світлі історичного досвіду» [6] досліджує перспективи мирного розвитку міжнародного співтовариства.

Основна ідея роботи полягає в тому, що взаємна довіра і наявність спільної ідентичності є головними чинниками виникнення впевненості в мирному розвитку відносин між державами.

Прихильники політичного реалізу відстоюють думку про те, що підтримання миру можливе лише у випадку досягнення балансу сил між провідними гравцями на міжнародній арені. Теорія К. Дойча представляє собою альтернативний варіант забезпечення мирного співіснування держав.

За К. Дойчем, головною характеристикою будь-якої спільноти безпеки є взаємна впевненість його учасників у тому, що попри будь-які можливі суперечки ніхто з них не вдасться до сили. Він виділяє два види співтовариства безпеки: амальгамне і плюралістичне.

Амальгамне співтовариство – це об'єднання раніше незалежних державних одиниць під загальним управлінням [6, с. 124]. Дослідник підкреслює істотну різницю між інтеграцією та амальгамуванням. Інтеграція передбачає формування повноцінної спільноти, в той час як амальгамація, перш за все, включає створення формальної організації, встановлення політичних інститутів.

Плюралістичне співтовариство безпеки не передбачає наявності загального органу управління, але також ґрунтується на впевненості держав, що ніхто з них не вдасться до сили по відношенню до іншого [6, с. 124].

Емануель Адлер і Майкл Барнет, розвиваючи теорію Дойча, дають більш повне визначення плюралістичного співтовариства безпеки. Вони стверджують, що «держави-члени цієї спільноти повинні бути носіями загальних базових цінностей, вироблених громадськими та політичними інститутами; держави повинні бути готові і здатні швидко і адекватно реагувати на зміни у взаєминах, що досягається за рахунок лояльності один до одного і наявності почуття спільності; крім цього, держави повинні бути інтегровані між собою до того ступеня, щоб вони не бачили іншого варіанту розвитку взаємовідносин, крім мирного» [7, с. 7].

Також вони пропонують свою, більш розгорнуту типологію спільнот безпеки: «зародкові» (nascent), «висхідні» (ascending), «зрілі» (mature). На першому етапі держави не обов'язково ставлять за мету створення

спільноти безпеки як такої. Вони радше керуються нагальними проблемами безпеки та власними інтересами з ціллю використання додаткових можливостей для співпраці. У той же час це не воєнний союз, позаяк в кінцевому рахунку між сторонами виникає відчуття того, що їхні дії, в основі яких лежить спільний інтерес, можуть принести їм вигоди і в інших сферах (політика, економіка, культура і т.д.).

Державам другого типу притаманна інституалізація відносин, а також більш тісна координація зусиль у галузі безпеки, інтенсивніший обмін розвідданими і т.п. Усе це призводить до формування колективної ідентичності, що може перетворитись на запоруку впевненості учасників у неконфронтаційній поведінці одне одного у майбутньому.

Останній етап передбачає більш високий ступінь інституалізації відносин і сформовану колективну ідентичність. Силкові методи міждержавної взаємодії між членами спільноти недопустимі [8, с. 55].

Е. Адлер і М. Барнет вважають, що існує, принаймні, три види стимулів, які змушують держави координувати свою політику і тим самим сприяють появі молодого співтовариства безпеки: загальна загроза безпеці, очевидна вигода від участі в міжнародному поділі праці і схожість процесів в економіці, політиці, культурі і соціальній сфері [8, с. 50–51].

Дослідники також вважають, що наявність міжнародної організації може зробити істотний вплив на розвиток спільноти безпеки на даній стадії, так як спільна робота в рамках однієї організації, як правило, сприяє зростанню довіри між її членами.

У даному випадку позитивний вплив може надати організація будь-якого типу, але найбільший ефект все ж дасть організація з безпеки [8, с. 52]. Організація з безпеки сприяє формуванню спільного розуміння загроз серед її членів, зменшує підозрілість членів організації відносно один одного і підкреслює залежність безпеки однієї держави від безпеки іншої.

Конструктивіст Олександр Вендт у своїх працях досліджує шляхи формування колективної ідентичності. Його ідеї співзвучні з твердженнями теорії спільноти безпеки. Він виділяє три змінних, що ведуть до появи колективної ідентичності: структурний контекст, системні процеси та стратегічні процедури.

Структурний контекст – це якість загальне соціальне знання і загальноприйняті базові цінності, закріплені в міжнародних інститутах. На скільки чітко сформоване розуміння загроз і вигод у членів спільноти, на стільки простіше і швидше проходить формування колективної ідентичності.

Під поняттям «системних процесів», що сприятливо впливають на розвиток колективної ідентичності, О. Вендт має на увазі зростаючу взаємозалежність і транснаціональне зближення норм і цінностей, які підтримуються більшістю населення залучених до спільноти держав. В якості факторів, що сприяють зростанню взаємозалежності також може виступати об'єкт протиставлення чи спільна зовнішня загроза.

О. Вендт вважає, що позитивний вплив зростання взаємозалежності на формування колективної ідентичності обумовлено тим фактом, що «рівень залежності будь-якого роду визначає, наскільки ідентичність залежного суб'єкта формується тим, від кого він залежить» [9, с. 389].

Транснаціональне зближення цінностей О. Вендт пояснює тим, що, у випадку, коли одне суспільство організовано краще, ніж інше, то останнє, визнаючи цей факт, починає автоматично переймати досвід першого. Це припущення в чомусь подібне до ідеї К. Дойча про «держави центру».

Під поняттям «стратегічних процедур» О. Вендт розуміє співробітництво, в ході якого змінюється загальне для всіх учасників знання, що, в свою чергу, впливає на їх ідентичність. К. Дойч і О. Вендт сходяться на тому, що колективна ідентичність не може виникнути без почуття спільності, дружніх відносин, які включають процес взаємного соціального пізнання. В ході цього процесу сторони засвоюють деякі політичні традиції, запозичують один у одного соціальні та політичні інститути.

Тим не менше, виходячи із цих концептуальних уявлень про спільноти безпеки, АСЕАН важко назвати класичним зразком. Скоріше це альтернативна модель, із власним баченням ідеї побудови спільноти безпеки в Південно–Східній Азії. Не варто також забувати і про те, що свої теоретичні напрацювання К. Дойч вибудовував на основі досвіду Північноатлантичних структур, про що також свідчить назва його основоположної праці. Виходячи з цього, можна припустити, що в якості базисних цінностей для спільноти безпеки він мав на увазі саме цінності демократичні. За формою державного правління далеко не всі країни–члени АСЕАН підпадають під категорію демократій.

Проте сам К. Дойч зазначає, що деякі відмінності у ставленні до політичних чи економічних цінностей, якщо вони не ведуть до непримиренності, не вплинуть негативно на формування спільноти безпеки. Як приклад він наводить можливість об'єднання капіталістичних та соціалістичних держав в рамках спільноти за умови, що вони не чинять спроб силою змінити економічний режим одна одної [6, с. 126].

У той же час Амітав Ачар'я схильний розглядати АСЕАН в якості плюралістичної спільноти безпеки. Він заявляє, що процес соціального пізнання та запозичення цінностей може мати місце навіть в далеких від демократії умовах [10, с. 218]. Однак і А. Ачар'я, і Е. Адлер, і М. Барнет визнають, що не існує універсального набору цінностей, які б сприяли розвитку спільноти безпеки, адже усе залежить від конкретного випадку.

При розробці концепції спільноти безпеки країни–члени АСЕАН керувались принципом всезагальної безпеки (comprehensive security), який би об'єднував усі три опори–спільноти та служив би основою для становлення стабільності в регіоні в найважливіших сферах [11].

Усі документи АСЕАН щодо Спільноти Безпеки АСЕАН носять досить загальний характер, не конкретизуючи кінцевих форм даного міжнародного проекту, і не припускають створення будь–яких спільних миротворчих сил. Таким чином, той факт, що для лідерів країн АСЕАН важливий не стільки прогрес, скільки сам процес формування мирної і стабільної обстановки в регіоні, свідчить про специфіку формування Спільноти в рамках Співтовариства.

Спільнота Безпеки АСЕАН будується на міжнародно–правовій базі, яку заклали Договір про дружбу і співробітництво 1976 р. [12], Договір про зону, вільну від ядерної зброї в Південно–Східній Азії (Бангкокський

договір) 1995 р. [13], концепція «АСЕАН–2020» [3], Друга декларація згоди 2003 р. [14] і, що особливо важливо, підписана в 1992 р. в Манілі Декларація АСЕАН про поведінку сторін у Південно–Китайському морі [15], яка встановила Кодекс поведінки держав АСЕАН (насамперед незастосування сили і невтручання інших країн в справі острівні території в Південно–Китайському морі).

У той же час в плані дій АСЕАН чітко прописані основні принципи, яких дотримується організація при побудові Спільноти Безпеки: неприєднання до воєнних блоків, формування у держав–членів мирних позицій щодо вирішення міжнародних питань, розв'язання проблем ненасильницькими методами, відмова від ядерної зброї, зброї масового знищення та унеможливлення гонки озброєнь у Південно–Східній Азії та відмова від використання чи погрози силою [11].

Слід окремо виділити внутрішні та зовнішні стимули, що вплинули на ідею формування Спільноти АСЕАН.

До загальних внутрішніх стимулів можна віднести бажання сформувати відчуття солідарності та спільної платформи поглядів, атмосферу довіри та передбачуваності, а на більш пізньому етапі – колективну ідентичність. В політичній площині малося на увазі створення сприятливого для мирного вирішення проблемних питань політичного тла, мінімізацію ризику використання військової сили та пріоритет превентивним заходам. Важливим аспектом залишалось питання запобігання та попередження конфліктів як між країнами–членами, так і з іншими державами.

Зовнішнім фактором стало прагнення держав АСЕАН сприяти миру та безпеці в Азійсько–Тихоокеанському регіоні в цілому, залучаючи й інших партнерів по діалогу в рамках Регіонального Форуму АСЕАН (наприклад, формат АСЕАН+), особливо великих держав, потенційних чи реальних регіональних лідерів, підвищуючи тим самим роль АСЕАН в якості керівної спрямовуючої сили політичних та безпекових процесів.

З одного боку, очевидно, що модель Спільноти АСЕАН не вкладається в рамки теорії Спільноти Безпеки Карла Дойча в силу ряду специфічних, в тому числі регіональних особливостей. У той же час організація демонструє практичні результати своєї діяльності. Зокрема майже за півстоліття існування організації не було зафіксовано жодного масштабного воєнного конфлікту між її учасниками.

Так фінський політолог Тімо Ківімякі демонструє дані у вигляді таблиць, де намагається емпірично довести взаємозалежність між зниженням кількості конфліктів та вступом країн Південно–Східної Азії до АСЕАН наряду із скороченням кількості міждержавних конфліктів між самими членами організації [16, с. 438–439].

На підтримку його висновків можна сказати те, що, по–перше, подібний результат став наслідком внутрішньої діяльності АСЕАН, яка була націлена в першу чергу на спробу утворити регіональну ідентичність та нормативну культуру співпраці. Водночас організація не поділяла ідей транснаціональності чи наднаціональності, а скоріше являла собою інституалізований майданчик для обміну думками та мирного узгодження позицій [17, с. 201–202].

По–друге, АСЕАН вдалося знайти такий підхід та виробити такі принципи, які задовольнили усі країни субрегіону Південно–Східної Азії: капіталістичні та

соціалістичні, монархії та демократії. Найвизначнішими серед таких стали принципи невтручання у внутрішні справи одне одного (яскравий приклад невтручання – військовий переворот в Таїланді в 2006 році), несилеве розв'язання спорів, превентивні методи, заходи довіри, що у комплексі отримало назву «Шлях АСЕАН» (ASEAN Way) та «Дух АСЕАН» (ASEAN Spirit), що стали своєрідними символами ідентичності організації. Проявляються вони у власному підході до багатосторонньої дипломатії, неформальному механізмі узгодження позицій та принципі консенсусу. Консенсус наразі розглядається членами АСЕАН як найбільш прийнятна форма прийняття спільних рішень у сфері політики чи безпеки.

Іншим важливим інструментом АСЕАН є його превентивна дипломатія. Заходи превентивної дипломатії з боку АСЕАН можуть мати місце як під час, так і безпосередньо до розгортання потенційного конфлікту. Докризисні заходи включають в себе обмін інформацією про військові навчання та закупівлі озброєння, підвищення рівня прозорості відносин через публікацію Білих Книг в сфері оборони, проведення різноманітних консультацій, обмін персоналом, системи попереднього сповіщення накопичення військових сил стихійних лих чи переміщення біженців і т.д. Превентивні дії під час конфлікту зводяться до процедур з'ясування фактів, місії доброї волі, інструментів посередництва та човникової дипломатії.

Звісно така некваплива поступовість поряд з принциповою відмовою від будь-яких військових засобів вирішення конфлікту, на кшталт інтервенції чи примусу до миру, і використання виключно політичного та економічного інструментарію змушує багатьох скептиків висловлюватись стосовно низької ефективності організації та примарних перспектив її розвитку, особливо в галузі безпеки. Інакше кажучи, така відсутність «зубів», розглядається багатьма дослідниками, особливо прибічниками реалістичної та неореалістичної школи, як вада, недолік, що зважає організації якісно впливати на архітектуру регіональної безпеки.

Чи дійсно організація настільки безпорадна і представляє собою не більше ніж великий майданчик для переговорів? Амітав Ачар'я констатує, що АСЕАН виконує очікувану від інституцій такого роду функцію зниження оперативних витрат, надання інформації та зниження ризику обману [1, с. 332].

АСЕАН явно сприяє регіональній стабільності через впровадження та закріплення заходів зміцнення довіри та чисельних майданчиків для обміну думками та ідеями. Наприклад, Японія розглядає АСЕАН в якості «інструменту поліпшення дипломатичного клімату серед країн в регіоні та важливого елементу власної політики у відносинах з Китаєм та Північною Кореєю» [18, с. 177].

Отже, не зважаючи на декларовані демократичні цінності, що розділяють країни-члени АСЕАН, в основі Спільноти Безпеки організації лежать власні принципи і норми, які спрямовані на мирне співіснування держав Південно-Східної Азії у вигляді діалогу, консультацій, гнучкого залучення, превентивної дипломатії. Відкритим поки залишається питання ефективності такої спільноти в Південно-Східній Азії у майбутньому.

Тим не менше, цілком імовірно, що саме така, альтернативна Західній, модель інтеграції, в тому числі і у сфері безпеки, знайде прихильників і в інших субрегіонах

Сходу, адже вона відкриває широкі можливості для співпраці по багатьом напрямам і з часом може позитивно вплинути на розвиток міжнародних відносин на регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Acharya A. Regionalism and Multilateralism. Essays on Cooperative Security in the Asia-Pacific / Amitav Acharya. – Singapore: Eastern University Press, 2003. – 391 p.
2. Leifer M. The ASEAN Regional Forum / Michael Leifer. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 120 p.
3. ASEAN Vision 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.asean.org/?static_post=asean-vision-2020
4. Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.12thasezsummit.org.ph/innertemplate3.asp?category=docs&docid=21>
5. Журнал Вьетнам. Официально создано Сообщество АСЕАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vietnam.vnanet.vn/russian/официально-создано-сообщество-асеан/207362.html>
6. Deutsch K. W. Political community and the North Atlantic area: International Organization in the Light of Historical Experience / Karl W. Deutsch. – Princeton: Princeton University Press, 1957. – 228 p.
7. Adler E. and Barnett M. Security Communities in Theoretical Perspective / Security Communities / Ed. by Emanuel Adler and Michael Barnett, 3–28. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 155 p.
8. Adler E. A Framework for the Study of Security Communities in Theoretical Perspective / Emanuel Adler // Security Communities / Ed. by Emanuel Adler and Michael Barnett. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – P.29–66.
9. Wendt A. Collective Identity Formation and the International State / Alexander Wendt // American Political Science Review. – 1994. – Vol.88. – №2. – P.389.
10. Acharya A. Collective identity and conflict management in Southeast Asia / Amitav Acharya // Security Communities / Ed. by Emanuel Adler and Michael Barnett. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – P.198–221.
11. ASEAN Security Community Plan of Action [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.asean.org/?static_post=asean-security-community-plan-of-action
12. Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia Indonesia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://asean.org/treaty-amity-cooperation-southeast-asia-indonesia-24-february-1976/>
13. Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://asean.org/?static_post=treaty-on-the-southeast-asia-nuclear-weapon-free-zone
14. Declaration of ASEAN Concord II [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://asean.org/?static_post=declaration-of-asean-concord-ii-bali-concord-ii
15. Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://asean.org/?static_post=declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2
16. Kivimäki T. Power, Interest or Culture – Is There a Paradigm That Explains ASEAN's Political Role Best? / Timo Kivimäki // The Pacific Review. – 2008 (December). – Vol.21, No.4. – P.431–450.
17. Богатуров А. Д. Великие державы на Тихом океане. История и теория международных отношений в Восточной Азии после Второй мировой войны (1945–1995) / А. Д. Богатуров. – М.: Конверт – МОНФ, 1997. – 353 с.
18. Yuzawa T. Japan's Security Policy and the ASEAN Regional Forum: The Search for Multilateral Security in the Asia Pacific / Takeshi Yuzawa. – New York: Routledge, 2007. – P.284.

References

1. Acharya A. Regionalism and Multilateralism. Essays on Cooperative Security in the Asia-Pacific / Amitav Acharya. – Singapore: Eastern University Press, 2003. – 391 p.
2. Leifer M. The ASEAN Regional Forum / Michael Leifer. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 120 p.
3. ASEAN Vision 2020 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.asean.org/?static_post=asean-vision-2020
4. Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.12thasezsummit.org.ph/innertemplate3.asp?category=docs&docid=21>

5. Zhurnal Vietnam. Oficialno sozdano Soobshchestvo ASEAN [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://vietnam.vnanet.vn/russian/официально-создано-сообщество-asean/207362.html>

6. Deutsch K. W. Political community and the North Atlantic area: International Organization in the Light of Historical Experience / Karl W. Deutsch. – Princeton: Princeton University Press, 1957. – 228 p.

7. Adler E. and Barnett M. Security Communities in Theoretical Perspective / Security Communities / Ed. by Emanuel Adler and Michael Barnett, 3–28. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 155 p.

8. Adler E. A Framework for the Study of Security Communities / Emanuel Adler // Security Communities / Ed. by Emanuel Adler and Michael Barnett. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – P.29–66.

9. Wendt A. Collective Identity Formation and the International State / Alexander Wendt // American Political Science Review. – 1994. – Vol.88. – №2. – P.389.

10. Acharya A. Collective identity and conflict management in Southeast Asia / Amitav Acharya // Security Communities / Ed. by Emanuel Adler and Michael Barnett. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – P.198–221.

11. ASEAN Security Community Plan of Action [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.asean.org/?static_post=asean-security-community-plan-of-action

12. Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia Indonesia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://asean.org/treaty-amity-cooperation-southeast-asia-indonesia-24-february-1976/>

13. Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://asean.org/?static_post=treaty-on-the-southeast-asia-nuclear-weapon-free-zone

14. Declaration of ASEAN Concord II [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://asean.org/?static_post=declaration-of-asean-concord-ii-bali-concord-ii

15. Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://asean.org/?static_post=declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2

16. Kivimäki T. Power, Interest or Culture – Is There a Paradigm That Explains ASEAN's Political Role Best? / Timo Kivimäki // The Pacific Review. – 2008 (December). – Vol.21, No.4. – P.431–450.

17. Bogaturov, A. D. Velikie derzhavy na Tihom okeane. Istoria i teoria mezhdunarodnyh otnosheniy v Vostochnoy Azii posle Vtoroy mirovoy voyny (1945–1995) / A. D. Bogaturov. – M.: Konvert – MONF, 1997. – 353 s.

18. Yuzawa T. Japan's Security Policy and the ASEAN Regional Forum: The Search for Multilateral Security in the Asia Pacific / Takeshi Yuzawa. – New York: Routledge, 2007. – P.284.

Averianov S. V., PhD student, International Organizations and Diplomatic Service Chair, Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), avers91@mail.ru

Formation of the ASEAN security community: theoretical and practical aspects

The aim of the research presented in this article is to identify and analyze the main trends and features of the formation of the ASEAN Security Community in the context of regional integration processes in Southeast Asia. Using the historical method the author examines the evolution of regional security cooperation within ASEAN. With the help of deduction method author stresses out the main specific characteristics of the process of formation of the Security Community as one of the three fundamental pillars of the ASEAN Community. The main focus is on the theoretical coverage of problems and challenges facing the organization towards integration in the field of security in the XXI century, along with the practical aspect of its work. The article contains conceptual approaches of studying Security Communities, their basic concept and defining features. The author compares the theory and practice of the Security Community building in Southeast Asia. The author analyzes the main principles of the ASEAN security activity, their role and interconnection.

Keywords: ASEAN, security, ASEAN Community, Security Community, International Relations.

Аверьянов С. В., аспирант кафедры международных организаций и дипломатической службы, Институт международных отношений Киевского национального университета им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), avers91@mail.ru

Формирование сообщества безопасности АСЕАН: теоретический и практический аспекты

Целью исследования, представленного в статье, является выявление и анализ основных тенденций и особенностей формирования сообщества безопасности АСЕАН в контексте региональных интеграционных процессов в Юго-Восточной Азии. Используются исторический метод, автор рассматривает

эволюцию регионального сотрудничества в сфере безопасности в рамках АСЕАН. С помощью метода дедукции автор выделяет главные специфические признаки процесса формирования Сообщества Безопасности в качестве одной из трех основных опор Сообщества АСЕАН. Основное внимание уделено теоретическому освещению проблем и вызовов, с которыми сталкивается организация на пути интеграции в сфере безопасности в XXI веке, наряду с практическим аспектом ее работы. В статье представлены концептуальные подходы к исследованию сообществ Безопасности, их основные утверждения и отличительные черты. Автор проводит сравнение между теорией и практикой формирования Сообщества Безопасности в Юго-Восточной Азии. Автором проанализированы главные принципы реализации безопасности деятельности АСЕАН, их роль и взаимосвязь между собой.

Ключевые слова: АСЕАН, безопасность, Сообщество АСЕАН, Сообщество Безопасности, международные отношения.

* * *

УДК 321.72(439)+342.82

Ладані В. О.,
здобувач кафедри політології і державного
управління, ДВНЗ «Ужгородський національний
університет» (Україна, Ужгород),
vladislavladani@gmail.com

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ УГОРЩИНИ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ

Розглядаються актуальні питання організації парламентської виборчої системи Угорщини. Мета роботи включає вивчення особливостей виборчої системи до парламенту Угорщини в контексті специфіки переходу до демократії.

Системні трансформаційні процеси в Угорщині сприяли встановленню дієвої та конкурентної виборчої системи. Виборчий плюралізм спричинив закріплення інститутів парламентаризму у політичній системі.

На основі аналізу масиву нормативно-законодавчої бази з'ясовано особливості угорської парламентської виборчої системи у період поступової демократизації (1989 р.) та закріплення демократичних принципів урядування (2011 р.). Виборча система до Державних Зборів включає складну виборчу формулу з поєднанням основ мажоритарної та пропорційної моделей. Склад парламенту формується за квотним принципом з включенням голосуванням виборців у багатомандатному та одномандатних виборчих округах.

Ключові слова: виборча система, парламентаризм, Угорщина, постсоціалізм, трансформація, демократичний транзит.

На сучасному етапі функціонування політичних систем демократичного зразка політичні партії є одними з найбільш дієвих суб'єктів політико-владних відносин. При аналізі виборчого законодавства сучасної Угорщини необхідно враховувати декілька політико-інституційних чинників, передусім ендегенного змісту. По-перше, Угорщина пройшла недавно системну трансформацію, у ході якої в країні встановилися демократичні процедури з прийняття та впровадження управлінських рішень. Відтак зміни загального інституційного дизайну країни супроводжувались змінами на мікрополітичному рівні, конкретно – еволюцією партійної системи.

По-друге, політичні партії відіграють центральну роль у сучасній політичній системі Угорщини. Враховуючи специфіку парламентської республіки в країні, саме партійні лідери є основними суб'єктами владних відносин. Політична сила, яка здобуває перемогу на виборах (партія/партійний блок) володіє законодавчо закріпленими контрольно-кадровими важелями впливу в країні.

У вітчизняній науці проблематиці постсоціалістичної трансформації Угорщини присвячено достатньо дослідницької уваги. Меншою мірою, є дослідженими питання оформлення та функціонування виборчої системи постсоціалістичної Угорщини. Так, окремі аспекти функціонування угорської парламентської